

TÜRKİYE'DE ÇEKİRDEK BİR AİLENİN ÖMÜR BOYU ÖDEDİĞİ VERGİNİN HESAPLANMASI: ASGARI ÜCRET ANALİZİ

Prof. Dr. Ersan ÖZ¹

Arş. Gör. Ersin YAVUZ²

Özet

Çalışmanın amacı, Türkiye’de yaşayan ve geçimini asgari ücret üzerinden sağlayan çekirdek bir ailenin ömür boyu gelirini, kesintilerini, harcama türlerini ve ödedikleri vergileri hesaplamaktır. Tabii ki bu ömür boyu geliri ve buna bağlı vergi ve kesintileri hesaplarken birçok değişkeni göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Diğer yandan birçok değişkenin olması, çalışmada çeşitli varsayımları gerekli kılmaktadır. Çalışmada bu varsayımlar yapılırken mümkün olduğu kadar istatistiksel veriler dikkate alınmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, çekirdek bir aile ömür boyu elde ettiği gelirinin %12.6’sını (vergi yükü) vergi olarak ödemektedir. Bunun %2.6’sını dolaysız vergiler oluşturmakta iken, %10’unu dolaylı vergiler oluşturmaktadır. Yani ödedikleri dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yaklaşık %80’dir. SGK ödemeleri dahil edildiğinde ise toplam vergi yükü %25.5 seviyesine yükselmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çekirdek Aile, Asgari Ücret, Dolaylı ve Dolaysız Vergi.

Jel Kodları: E21, H20, J30.

¹ Pamukkale Üniversitesi, İ.İ.B.F., Maliye Bölümü, 02582962711, ersanoz@pau.edu.tr

² Pamukkale Üniversitesi, İ.İ.B.F., Maliye Bölümü, 02582962754, ersiny@pau.edu.tr

CALCULATION OF TAXES PAID BY CORE FAMILY IN TURKEY: MINIMUM WAGE ANALYSIS

Abstract

The aim of the study is to calculate the lifetime income, salary cuts, types of expenditure and the taxes paid of core family who live in Turkey and living on a minimum wage basis. Of course, it is necessary to consider many variables when calculating this lifetime income and related taxes and interrupts. On the other hand in the study, various assumptions necessitates due to presence of many variables. When making these assumptions in the paper, statistical data are considered as much as possible. According to the findings obtained, a core family pays 12.6% (tax burden) of income earned on a lifetime basis as a tax. While indirect tax constitutes 10% of this, 2.6% belongs to direct tax. In other words, the share of indirect taxes paid is approximately 80% in total tax revenues. When social security premium payments are included, the total tax burden rises to 25.5%.

Keywords: *Core Family, Minimum Wage, Indirect and Direct Tax.*

Jel Codes: *E21, H20, J30.*

1. Giriş

Vergi, genel itibariyle kamu harcamalarını finanse etmek için toplanmaktadır. Son yüzyıl incelendiğinde vergi gelirlerinin milli gelir içindeki payının önemli oranda arttığı görülmektedir. Bu artış beraberinde yüksek vergi oranları tartışmalarını getirmektedir. Bu tartışmalar ise genel itibariyle yüksek vergi oranlarının ekonomi üzerinde olumsuz etki oluşturabileceği üzerine yoğunlaşmaktadır (Tanzi ve Schuknecht, 2000: 59-61).

Politikacılar genel olarak vergi politikalarını belirlerken ekonomi üzerindeki etkilerini en üst düzeye taşımaya odaklanmaktadır. Birçok araştırmacı ekonomi üzerindeki etkileri ortaya çıkarmak için vergilerin hanehalkı ve üreticiler üzerindeki kısa ve uzun dönemli sonuçlarını incelemektedir (Don ve Rogers, 1993: 1). Fakat özellikle ömür boyu verginin hesaplanmasında en başta veriler olmak üzere çeşitli zorluklar bulunmakta ve bu zorluklar analizi imkansız kılmaktadır (Davies vd., 1984: 663). Fakat yapılan çalışmalarda çeşitli kısıtlar getirilerek analizler gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de en düşük gelir grubunu oluşturan kesimlerin başında asgari ücretliler gelmektedir. Dolayısıyla asgari ücretliler üzerindeki vergi yükü her zaman tartışılmaktadır. Bu tartışmalar genel itibariyle asgari ücretliler üzerindeki vergi yükünün minimize edilmesi hatta hiç vergi konulmaması üzerine odaklanmaktadır. Çalışmada asgari ücretli bir ailenin üzerindeki vergi yükü, çeşitli varsayımlar altında hesaplanacaktır. Tablo 1’de 1975 ile 2017 arasındaki asgari ücret miktarlarını göstermektedir. Aralıksız verilerin olduğu 1981-2017 arasında asgari ücret ortalama yıllık yaklaşık %23 artmıştır. Fakat bu artış her ne kadar yıllık olarak bakıldığında yüksek gibi görünse de, gerçekte artışlar bu şekilde değildir. Oranı bu kadar yükselten bazı dönemlerde asgari ücretin çeşitli nedenlerle (örneğin seçim dönemlerinde popülist politikalar gereği) önemli oranda artırılmasıdır. Örneğin, 1 Ocak 2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere net asgari ücret, 1000,54 TL’den 1300,99 TL’ye yükseltilmiştir. Zam oranları genel itibariyle Ocak ve Temmuz ayında olmak üzere %3-6 bandında gerçekleşmektedir.

Tablo 1. Brüt ve Net Asgari Ücretin Gelişimi

Yıllar	Brüt (TL)	Net (TL)	Yıllar	Brüt (TL)	Net (TL)	Yıllar	Brüt (TL)	Net (TL)
1 Ocak 1975	1.200	849	1 Ocak 1994	2.497.500	1.713.435	1 Ocak 2005	488,70	350,15
1 Haziran 1976	1.800	1.222	1 Haziran 1994	2.497.500	1.711.437	1 Ocak 2006	531,00	380,46
1 Ocak 1978	3.300	2.102	1 Eylül 1994	4.173.750	2.759.429	1 Ocak 2007	562,50	403,02
1 Mayıs 1979	5.400	3.259	1 Ocak 1995	4.173.750	2.834.429	1 Temmuz 2007	585,00	419,15
1 Mayıs 1981	10.000	7.378	1 Eylül 1995	8.460.000	5.514.192	1 Ocak 2008	608,40	481,55

1 Ocak 1982	10.000	7.405	1 Ocak 1996	8.460.000	5.739.193	1 Temmuz 2008	638,70	503,26
1 Ocak 1983	16.200	10.958	1 Ağustos 1996	17.010.000	11.084.652	1 Ocak 2009	666,00	527,13
1 Nisan 1984	24.525	16.421	1 Ocak 1997	17.010.000	11.422.152	1 Temmuz 2009	693,00	546,48
1 Ekim 1985	41.400	28.000	1 Ağustos 1997	35.437.500	22.943.025	1 Ocak 2010	729,00	576,57
1 Ocak 1986	41.400	28.038	1 Ocak 1998	35.437.500	24.518.025	1 Temmuz 2010	760,50	599,12
1 Temmuz 1987	74.250	49.095	1 Temmuz 1998	35.437.500	25.533.900	1 Ocak 2011	796,50	629,95
1 Ocak 1988	74.250	50.595	1 Ağustos 1998	47.839.500	33.808.514	1 Temmuz 2011	837,00	658,95
1 Temmuz 1998	126.000	81.876	1 Ocak 1999	78.075.000	57.620.790	1 Ocak 2012	886,50	701,13
1 Ocak 1989	126.000	82.431	1 Temmuz 1999	93.600.000	68.631.120	1 Temmuz 2012	940,50	739,79
1 Ağustos 1989	225.000	141.975	1 Eylül 1999	93.600.000	68.518.800	1 Ocak 2013	978,60	773,01
1 Ocak 1990	225.000	146.475	1 Ocak 2000	109.800.000	80.550.900	1 Temmuz 2013	1.021,50	803,68
1 Ağustos 1990	414.000	261.954	1 Temmuz 2000	118.800.000	86.922.900	1 Ocak 2014	1.071,00	846,00
1 Ocak 1991	414.000	266.454	1 Ocak 2001	139.950.000	102.369.600	1 Temmuz 2014	1.134,00	891,03
1 Ağustos 1991	801.000	502.911	1 Temmuz 2001	146.947.500	107.323.830	1 Ocak 2015	1.201,50	949,07
1 Ocak 1992	801.000	511.911	1 Temmuz 2002	250.875.000	184.251.938	1 Temmuz 2015	1.273,50	1000,54
1 Ağustos 1992	1.449.000	907.839	1 Ocak 2003	306.000.000	225.999.000	1 Ocak 2016	1.647,00	1300,99
1 Ocak 1993	1.449.000	922.839	1 Ocak 2004	423.000.000	303.079.500	1 Ocak 2017	1.777,50	1404,06
1 Ağustos 1993	2.497.500	1.563.47	1 Temmuz 2004	444.150.000	318.233.475			

Kaynak: BUMKO³ *2005 yılından itibaren 6 sıfır atılmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı ve literatüre katkısı, asgari ücret üzerinden maaş aldıkları varsayılan bir ailenin, ömür boyu elde ettiği gelirin, kesintilerin, harcamaların ve ödedikleri vergilerin hesaplanmasıdır. Tabii ki yapılan çalışmada kısıtların ve varsayımların gerekli olması, hayatın olağan akışında olan işsizlik, miras, olağandışı gelir ve harcamalar gibi durumların analize dahil edilmesini engellemektedir. Çünkü böyle durumların istatistiki verilerine ulaşmak zordur. Fakat çeşitli varsayımlara dayanılarak gerçekleştirilen bu analiz, en azından bu konuda fikir vermekte ve daha detaylı çalışmaların yapılabileceğini göstermektedir.

2. Varsayımlar

Çalışmada çekirdek bir ailenin ömür boyu elde ettikleri gelir, kesintiler, harcamalar ve vergiler hesaplanacaktır. Bu ailede eşlerin evlendikten bir sene sonra ikiz çocukları oldukları,

³ <http://www.bumko.gov.tr/TR,909/maas-istatistikleri--verileri.html> (Erişim Tarihi: 15.01.2017).

yaşadıkları süre boyunca kirada oturdukları ve taşıtlarının olmadığı varsayılmaktadır. Diğer varsayımlar ise şu şekildedir:

- Beklenen Yaşam Süreleri: TÜİK⁴'in açıkladığı verilere göre, Türkiye'de erkeklerde beklenen yaşam süresi 75.3, kadınlarda ise 80.7'dir. Çalışmada yaşam süresi erkekte 75, kadında 81 yıl olarak alınmaktadır.

- Ortalama ilk evlenme yaşı: TÜİK⁵'e göre, ortalama ilk evlenme yaşı erkeklerde 27, kadınlarda 23.9 şeklindedir. Çalışmada evlenme yaşı olarak erkek için 27, kadın için 24 olarak alınmaktadır.

- Emeklilik Yaşı: 31.5.2006 tarihinde kabul edilen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası⁶'na göre, 1.1.2048 tarihinden itibaren bayan ve erkeklerde emeklilik yaşı 65 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla çalışmada emeklilik yaşı erkek ve kadında 65 olarak alınmaktadır.

- Ömür boyu elde edilen gelir: Çalışmada hem erkek hem de kadın için evlendikleri yaştan itibaren aldıkları asgari ücret hesaplanacaktır. Her iki bireyinde 64 yaşının sonuna kadar asgari ücret düzeyinden maaş aldıkları ve bu tarihten itibaren beklenen yaşam süresine kadar emekli maaşı aldıkları varsayılmaktadır. 2017 Ocak ayı itibariyle net asgari ücret 1,404.06 TL iken, SSK kapsamındaki en düşük emekli maaşı⁷ 1,402.53 TL 'dir.

- Zam ve Enflasyon Oranları: Çalışmada asgari ücretin yıllık zammı %3+%3=%6.09 şeklinde varsayılmaktadır. Bu oranın seçilmesinin sebebi ise, asgari ücrete ilişkin yapılacak zam konusunun görüşüldüğü ve taraflarının Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Asgari Ücret Tespit Komisyonunun olduğu toplantılarda pazarlığın ilk teklifi genelde %3+%3 şeklinde olmasıdır. Verilen zamlar ve enflasyon oranı genelde bu orandan daha yüksek olsa da, çalışmanın kısıtından dolayı bir oran belirlemek zorunda kalındı. Bu kapsamda hem zam oranları hem de enflasyon oranları yani çalışmadaki tüm ücretlere ilişkin yıllık %6.09'luk artış yapıldığı varsayılmaktadır.

Özetlemek gerekirse, çalışmada asgari ücret 1404.06 TL, en düşük emekli maaşı 1402,53 TL ve asgari geçim indirimi için 2017 verileri temel alınmıştır. Evliliğin birinci yılından itibaren ise tüm ücretlere Ocak ve Temmuz olmak üzere yılda iki kez (asgari geçim indirimi senede sadece Ocak ayında arttığı için, sadece asgari geçim indirimde yılda bir seferde %6.09 zam uygulanacaktır) %3+%3 olmak üzere zam yapılmaktadır.

⁴ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21509> (Erişim Tarihi: 08.01.2017).

⁵ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515> (Erişim Tarihi: 12.01.2017).

⁶ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm> (Erişim Tarihi: 10.01.2017).

⁷ <http://www.tued.org.tr/uploads/tued/merkez/2017%20ocak%20zamm%C4%B1.htm> (Erişim Tarihi: 15.01.2017).

•Harcamalar: TÜİK'in hazırladığı Hanehalkı Tüketim Harcaması raporunda, bir hanehalkının hangi harcama kalemlerine hangi oranda bütçe ayırdıkları belirtilmektedir. Çalışmada çekirdek ailenin geliri üzerinde bu oranlar kullanılarak harcama kalemlerinin TL cinsinden değerleri tespit edilmektedir. Harcamalara ilişkin detaylı bilgilere, analizin yapıldığı bölümde değinilecektir.

3. Bulgular

Yukarıdaki varsayımlara dayanılarak önce gelirler, sonra bu gelirlerden yapılan kesintiler ve en son yaptıkları harcamalar ve ödedikleri vergiler hesaplanacaktır.

3.1. Gelirler

Bu bölümde, çekirdek ailenin ömür boyu elde ettiği gelir incelenecektir. Bu kapsamda asgari ücret gelirleri ve emekli maaşları ayrı ayrı analiz edilmektedir. Ayrıca asgari ücret aldıkları dönemde asgari geçim indirimi hesaplanarak, gelirlere dahil edilmektedir.

3.1.1. Asgari Ücret

Çalışmada yer alan erkek ve kadın için çalışma süresi boyunca elde ettiği asgari ücret hesaplanırken evlendikleri dönem ve çocuklarının oldukları dönemler ayrı hesaplanacaktır. Çünkü tüm bu değişkenlere göre, asgari ücret miktarı değişiklik göstermektedir. Örneğin evli ve eşi çalışan bir bireyin asgari ücreti 2017 yılı itibariyle 1404,06 TL iken, evli, eşi çalışan ve iki çocuklu bir bireyin asgari ücret tutarı 1404,06 TL'dir. Çocuklara yönelik hesaplanan asgari geçim indirimi ise tahsil görenler için 25 yaşını doldurana kadar, tahsil görmeyenler için 18 yaşını doldurana kadar hesaplanmaktadır. Çalışmada, çekirdek aile üzerine odaklanıldığı için erkek ve kadının bekar oldukları dönemlerin geliri hesaplanmayacaktır.

Tablo 2'de, erkek ve kadın için hesaplanan toplam net asgari ücret görülmektedir. Erkek, 27 yaşından 64 yaşını tamamlayana kadar (38 yıl) asgari ücret almaktadır. Emekli olana kadar elde ettiği toplam asgari ücret 2.445.289 TL TL'dir. Kadın ise yaşından dolayı 3 yıl daha fazla çalışarak 2.975.929 TL elde etmektedir. Bu ailenin asgari ücretten elde ettiği toplam net gelir yaklaşık 5 buçuk milyon TL'dir.

Tablo 2. Erkek ve Kadın İçin Elde Ettikleri Toplam Net Asgari Ücret

Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	NAÜM*	Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	NAÜM*
27a	24a	1446.18	62b	59a	11794.13
27b	24b	1489.57	63a	60a	12147.95
28a	25a	1534.25	63b	60b	12512.39

...	...	...	64a	61a	12887.76
...	...	...	64b	61b	13274.4
...	...	...		62a	13672.63
60a	57a	10173.72		62b	14082.81
60b	57b	10478.93		63a	14505.29
61a	58a	10793.3		63b	14940.45
61b	58b	11117.1		64a	15388.66
62a	59a	11450.61		64b	15850.32
Toplam Asgari Ücret (Erkek-38 yıl)= 377.630,7*6(ay) = 2.445.289 TL					
Toplam Asgari Ücret (Kadın-41 yıl) = 459.578.6*6(ay) = 2.975.929 TL					
Toplam Tutar = 5.421.218 TL					

*NAÜM: Net Asgari Ücret Miktarı

**a ve b: Ocak ve Temmuz Dönemini ifade

etmektedir.

3.1.2. Asgari Geçim İndirimi

2017 yılı itibariyle güncel asgari geçim indirimi Tablo 3’de gösterilmektedir. Asgari geçim indirimin kapsamının medeni durum ve çocuk sayısına göre değiştiği görülmektedir. 193 sayılı GVK’nun 32’nci maddesine göre, “*Ücretin gerçek usûlde vergilendirilmesinde asgarî geçim indirimi uygulanır. Asgarî geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başında geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgarî ücretin yıllık brüt tutarının; mükellefin kendisi için % 50’si, çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için % 10’u, çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere; ilk iki çocuk için % 7,5, üçüncü çocuk için %10, diğer çocuklar için % 5’idir.*”

Tablo 3. Asgari Geçim İndirimi - 2017

Ücretlinin Medeni Durumu	Aylık Tutar	Ücretlinin Medeni Durumu	Aylık Tutar
Bekar	133,31	Evli Eşi Çalışan	133,31
Evli Eşi Çalışmayan	159,98	Evli Eşi Çalışan 1 Çocuklu	153,31
Evli Eşi Çalışmayan 1 Çocuklu	179,97	Evli Eşi Çalışan 2 Çocuklu	173,31
Evli Eşi Çalışmayan 2 Çocuklu	199,97	Evli Eşi Çalışan 3 Çocuklu	199,97
Evli Eşi Çalışmayan 3 Çocuklu	226,63	Evli Eşi Çalışan 4 Çocuklu	213,30
Evli Eşi Çalışmayan 4 Çocuklu	226,63	Evli Eşi Çalışan 5 Çocuklu	226,63
Evli Eşi Çalışmayan 5 Çocuklu	226,63		

Kaynak: GİB⁸

⁸ <http://www.gib.gov.tr> (Erişim Tarihi: 14.01.2017).

Tablo 4'te çocuk doğumundan sonra elde ettikleri asgari geçim indirimi farkı hesaplanmıştır. 18 yıl boyunca erkek veya kadın iki çocuklarının olmasından dolayı, asgari geçim indiriminden 40 TL daha fazla kazanç elde edeceklerdir. Bu fark anne veya babaya olmak üzere sadece bir bireyin üzerine yansıtılacaktır.⁹ Bu fark yılda bir defa Ocak ayında %6.09 artmaktadır. 2'nci yıl çocukları olduğu için 2'nci yıl ile 19'uncu yılın sonuna kadar elde ettikleri asgari geçim indirimi farkı hesaplanmakta ve bu tutar 16.839,6 TL'dir.

Tablo 4. Erkek veya Kadının Asgari Geçim İndirimi Farkından Elde Ettiği Gelirler

Yıl	AGİF (TL)	Yıl	AGİF (TL)	Yıl	AGİF (TL)
2	45.02	8	64.19	14	91.52
3	47.76	9	68.10	15	97.09
4	50.67	10	72.24	16	103.00
5	53.76	11	76.64	17	109.28
6	57.03	12	81.31	18	115.93
7	60.50	13	86.26	19	122.99
Toplam = 1403,30 *12 (ay) = 16.839,6 TL					

AGİF: Asgari Geçim İndirimi Farkı

3.1.3. Emekli Maaşı

Emekli maaşı hesaplanırken erkek ve kadın için 65 yaşından, beklenen yaşam sürelerine kadar yani erkekte 75 (toplam 11 yıl), kadında 81 (toplam 17 yıl) yaşının sonuna kadar emekli maaşı aldıkları varsayılmakta ve buna göre hesaplanmaktadır. 2017 itibariyle SSK kapsamında en düşük emekli maaşının 1402,53 TL olduğunu ve 1'inci yıldan itibaren Ocak ve Temmuz aylarında olmak üzere yılda iki kez %3 zam uygulandığını belirtmiştik. Kadın erkekten 3 yaş küçük olduğu için 3 yıl geç emekli olacaktır. Diğer yandan hesaplama yapılırken erkek ve kadının 65 yaşına geldiğindeki emekli maaşı dikkate alınacak ve yaşamlarının sonuna kadar artışlar uygulanmaya devam edecektir.

Tablo 5'te, erkek ve kadın için elde ettikleri emekli maaşları ayrı ayrı hesaplanmaktadır. 65 yaşından itibaren elde edilen emekli maaşına bakıldığında erkeğin elde ettiği emekli maaş, kadının elde ettiğinin yarısından azdır. Bunun temel iki nedeni ise erkeğin beklenen yaşam süresinin kadına göre 6 yıl kısa olması ve erkeğin 3 yıl daha kısa çalışmasıdır. Kadın ve erkeğin emeklilikleri boyunca elde ettikleri emekli maaşı yaklaşık 8 milyon TL'dir.

⁹ 265 Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre, "...İndirim, yukarıdaki oranlara göre hesaplanan tutarları aşmamak kaydıyla, ücret geliri elde eden aile fertlerinden her biri için ayrı ayrı, **çocuklar için eşlerden yalnızca birisinin gelirine uygulanır...**"

Tablo 5. Erkek ve Kadının Toplam Emekli Maaşları

Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	Emekli Maaşı	Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	Emekli Maaşı	Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	Emekli Maaşı
27a	24a	1444.61	68a	65a	16308.04		74a	27763.35
27b	24b	1487.94	68b	65b	16797.28		74b	28596.25
28a	25a	1532.58	69a	66a	17301.2		75a	29454.14
28b	25b	1578.56	69b	66b	17820.24		75b	30337.76
...	...	...	70a	67a	18354.84		76a	31247.89
...	...	...	70b	67b	18905.49		76b	32185.33
...	...	...	71a	68a	19472.65		77a	33150.89
62b	59a	11781.28	71b	68b	20056.83		77b	34145.42
63a	60a	12134.71	72a	69a	20658.54		78a	35169.78
63b	60b	12498.76	72b	69b	21278.3		78b	36224.87
64a	61a	12873.72	73a	70a	21916.64		79a	37311.62
64b	61b	13259.93	73b	70b	22574.14		79b	38430.97
65a	62a	13657.73	74a	71a	23251.37		80a	39583.9
65b	62b	14067.46	74b	71b	23948.91		80b	40771.41
66a	63a	14489.48	75a	72a	24667.38		81a	41994.56
66b	63b	14924.17	75b	72b	25407.4		81b	43254.39
67a	64a	15371.89		73a	26169.62			
67b	64b	15833.05		73b	26954.71			
Toplam Emekli Maaşı (Erkek): 417.063,04*6 (ay) = 2.502.378,24 TL								
Toplam Emekli Maaşı (Kadın): 941.466,11*6 (ay) = 5.648.796,66 TL								
Toplam = 8.151.174,9 TL								

*Gri alan erkeğin emekli maaş aldığı dönemi, sarı alan kadının emekli maaş aldığı dönemi ifade etmektedir.

Tüm tabloların ardından Tablo 6’da çekirdek ailede erkek ve kadının elde ettiği tüm gelirler gösterilmektedir. Kadının elde ettiği gelirin neredeyse erkeğin iki katı olduğu görülmektedir. Toplamda ise yaklaşık 13 buçuk milyon TL gelir elde etmektedirler.

Tablo 6: Çekirdek Ailenin Ömür Boyu Elde Ettiği Gelir

	Erkek	Kadın	Toplam
Asgari Ücret	2.445.289 TL	2.975.929 TL	5.421.218 TL
Asgari Geçim İndirimi Farkı	16.839,6 TL	---	16.839,6 TL
Emekli Maaşı	2.502.378,24 TL	5.648.796,66 TL	8.151.174,9 TL
Toplam Gelirler	4.964.506,84 TL	8.624.725,66 TL	13.589.232,5 TL

3.2. Brüt Asgari Ücret, Kesintiler ve İşverenin Maliyeti

2017 yılı itibariyle brüt asgari ücret kapsamında net asgari ücretin hesaplanması ve bir asgari ücretlinin işveren üzerindeki maliyeti detaylı bir şekilde Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Net Asgari Ücretin Hesaplanması ve İşverene Maliyeti (TL/AY)

Net Asgari Ücretin Hesaplanması		İşverene Maliyeti	
ASGARİ ÜCRET	1,777.50	ASGARİ ÜCRET	1,777.50
SGK PRİMİ % 14	248.85	SGK PRİMİ % 15.5 (İşveren Payı)	275.51
İŞSİZLİK SİG. FONU % 1	17.78	İŞVEREN İŞSİZLİK SİGORTA FONU % 2	35.55
GELİR VERGİSİ %15	93.32	İŞVERENE TOPLAM MALİYET	2,088.56
ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ	133.31		
DAMGA VERGİSİ % 07,59	13.49		
KESİNTİLER TOPLAMI	373.44		
NET ASGARİ ÜCRET	1,404.06		

Kaynak: ÇSGB¹⁰ *Gelir Vergisi hesaplanırken en düşük AGİ uygulanmıştır.

Tablo 8 incelendiğinde, brüt asgari ücretin erkek ve kadın için toplamda 6 buçuk milyon TL’ye yaklaştığı görülmektedir. Bir kadın ve erkeğin işverene toplam maliyeti ise yaklaşık 8 milyon TL’dir. SGK primlerinde işçi ve işveren payları birleştirildiğinde erkeğin yaklaşık 900 bin TL, kadının ise yaklaşık 1.1 milyon TL olduğu tespit edilmektedir. Çok küçük oranlarda

¹⁰ <http://www.csgeb.gov.tr/home/Contents/Istatistikler/AsgariUcret> (Erişim Tarihi: 15.01.2017).

kesintiler olan işsizlik sigortası (işçi + işveren) payı yaklaşık 200 bin TL'ye, damga vergisi ise yaklaşık 50 bin TL'ye ulaşmaktadır.

Tablo 8. Erkek ve Kadının Elde Ettiği Brüt Asgari Ücret Üzerindeki Kesintiler ve İşverene Toplam Maliyeti

Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	Asgari Ücret Brüt (TL)	SGK Prim İşçi Payı (TL)	SGK Prim İşveren Payı (TL)	İşsizlik Sigortası Fonu (İşçi) (TL)	İşsizlik Sigortası Fonu (İşveren) (TL)	Damga Vergisi (TL)	İşverene Toplam Maliyet (TL)
27a	24a	1830.83	256.32	283.78	18.31	36.62	13.89	2151,22
27b	24b	1885.75	264.00	292.29	18.86	37.71	14.31	2215,75
28a	25a	1942.32	271.93	301.06	19.43	38.85	14.74	2282,23
28b	25b	2000.59	280.08	310.09	20.01	40.01	15.18	2350,69
29a	26a	2060.61	288.49	319.39	20.61	41.21	15.64	2421,21
...	...	...	...	...	...	...	...	...
63b	60b	15840.33	2217.64	2455.23	158.45	316.81	120.22	18612,37
64a	61a	16315.54	2284.17	2528.89	163.20	326.31	123.82	19170,74
64b	61b	16805.01	2352.70	2604.75	168.10	336.10	127.54	19745,86
	62a	17309.16	2423.28	2682.89	173.14	346.18	131.36	20338,23
	62b	17828.43	2495.98	2763.38	178.33	356.57	135.31	20948,38
	63a	18363.28	2570.86	2846.28	183.68	367.27	139.36	21576,83
	63b	18914.18	2647.986	2931.67	189.20	378.28	143.55	22224,14
	64a	19481.61	2727.425	3019.62	194.87	389.63	147.85	22890,86
	64b	20066.06	2809.248	3110.21	200.72	401.32	152.29	23577,59
	Top.(Erkek)	3.095.666	433.393	479.823	30.965	61.913	23.493	3.637.403
	Top.(Kadın)	3.767.442	527.441	583.948	37.684	75.348	28.592	4.426.739
	Toplam	6.863.108	690.834	1.063.771	68.649	137.261	52.085	8.064.143

*Veriler 6 aylık olduğu için toplamalar elde edilirken 6 ile çarpılmaktadır.

Asgari ücretin önemli kesintilerden biriside %15'lik gelir vergisidir. 2017 yılı itibariyle net asgari ücret üzerinden alınan gelir vergisi 226.63 TL'dir. Fakat ilgili kanun¹¹ gereği her yıl hesaplanan asgari geçim indirimi, o aydaki gelir vergisinden mahsup edilmektedir. Tablo 9'da erkek ve kadın için gelir vergisi ayrı ayrı hesaplanmaktadır. AĞI'nin 2 çocuk lehine artışın erkeğe yansıtıldığı varsayılmaktadır. Gri ile gösterilen yerlerde yani 18 yıl, erkek 2 çocuk indiriminden faydalanarak gelir vergisini daha az ödemektedir. Çalıştıkları süre boyunca erkeğin yaklaşık 150 bin TL, kadının yaklaşık 200 bin TL ve toplamda 348.803,1 TL gelir vergisi ödedikleri tespit edilmektedir.

¹¹ 265 Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğine göre, "...Asgari geçim indirimi, bu fıkraya göre belirlenen tutar ile 103 üncü maddedeki gelir vergisi tarifesinin birinci gelir dilimine uygulanan oranın çarpılmasıyla bulunan tutarın, hesaplanan vergiden mahsup edilmesi suretiyle uygulanır. Mahsup edilecek kısmın fazla olması halinde iade yapılmaz..."

Tablo 9. Erkek ve Kadın İçin Mahsup Edilmiş Verginin Hesaplanması

Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	Gelir Vergisi*	Gelir Vergisi (Mahsup Edilmiş) (Erkek)	Gelir Vergisi (Mahsup Edilmiş) (Kadın)	AGİ**	AGİ***
27	24	240,43	99,00	99,00	141,43	183,86
28	25	255,07	60,01	105,03	150,04	195,06
29	26	270,61	63,67	111,43	159,18	206,94
...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...
44	41	656,84	154,54	270,47	386,37	502,30
45	42	696,84	163,95	286,94	409,90	532,89
46	43	739,28	304,41	304,41	434,86	565,34
...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...
63	60	2019,63	831,63	831,63	1188,00	1544,47
64	61	2142,63	882,27	882,27	1260,35	1638,52
	62	2273,11		936,01	1337,11	1738,31
	63	2411,55		993,01	1418,54	1844,17
	64	2558,41		1053,48	1504,93	1956,48
Toplam Ödenen Gelir Vergisi			(Erkek) = 148.086,7 TL		(Kadın) = 200.716,4 TL	
Toplam Ödenen Gelir Vergisi (Erkek + Kadın) = 348.803,1 TL						

*Mahsup Edilmemiş Gelir Vergisi

*Evli ve Eşi Çalışan

*Evli, Eşi Çalışan ve 2

Çocuklu

*AGİ yılda bir kez hesaplandığı için elde edilen veriler 12 (ay) ile çarpılmaktadır.

*AGİ ve Gelir Vergisi artışları yılda bir kez olduğu için, artış oranı %0.609 olarak varsayılmaktadır.

*Hesaplama yapılırken asgari ücretlinin yıl boyunca %15 olan ilk gelir vergisi üzerinden vergilendirildikleri varsayılmaktadır. Çünkü 2016 yılında yapılan yasal düzenleme bu yöndedir.¹²

3.3. Harcamalar

Bu bölümde, çekirdek ailenin ömür boyu harcamalara ne kadar bütçe ayırdıkları ve bu kapsamda ne kadar harcama vergisi ödedikleri hesaplanacaktır. Tablo 10'da ailenin gelirlerine ve tüketim harcamalarına ayırdıkları bütçelere değinilmektedir. Ailenin geliri 4 dönemden oluşmaktadır. 1'inci dönemde hem erkek hem de kadın asgari ücret almaktadır; 2'nci dönemde erkek emekli maaşı, kadın asgari ücret almaktadır; 3'üncü dönemde hem erkek hem de kadın emekli maaşı almaktadır; 4'üncü dönemde ise erkeğin hayatının sona ermesinden dolayı sadece kadın emekli maaşı almaktadır. Tüm bunlar göz önüne alındığından dolayı harcama oranları dikkate alınarak dört dönem için harcamalar ayrı hesaplanmaktadır. Ayrıca çalışmada, sigara ve tütüne ayrılan bütçenin erkeğin emekli olmasıyla sağlık harcamalarına

¹² 28.10.2016 tarihli, 29871 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 294 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161028-21.htm> (Erişim Tarihi: 22.11.2016).

dahil edildiği, eğitim hizmetlerine ayrılan bütçenin sadece çocukların okuduğu 6-18 yaşlar arasında hesaplandığı, bu yılların dışında çeşitli mal ve hizmetler içine dahil edildiği varsayılmaktadır.

Tablo 10. Hanehalkı Tüketim Harcamaları Oranları ve TL Cinsinden Karşılıkları¹³

Harcamalar ve Oranları	1. Dönem	2. Dönem	3. Dönem	4. Dönem
Toplam Gelir (Erkek+Kadın)	2808,12	26534,3	31666,1	25407,4
Gıda ve Alkolsüz İçecekler (%20.2)	567,2	5359,9	6396,6	5041,9
Sigara ve Tütün (%4.2)	117,9	0	0	0
Giyim ve Ayakkabı (%5.2)	146,0	1379,8	1646,6	1297,9
Fatura (%6)	168,5	1592,1	1900,0	1497,6
Kira (%20)	561,6	5306,9	6333,2	4992,0
Ev Eşyası (%6.1)	171,3	1618,6	1931,6	1522,6
Sağlık (%2)	56,2	1645,1	1963,3	1547,5
Ulaştırma (%17)	477,4	4510,8	5383,2	4243,2
Haberleşme (%3.7)	103,9	981,8	1171,6	923,5
Kültür, eğlence (%2.9)	81,4	769,5	918,3	723,8
Eğitim Hizmetleri (%2.2)	61,8	0	0	0
Lokanta, pastane (%6.4)	179,7	1698,2	2026,6	1597,4
Çeşitli Mal ve Hizmetler (%4.3)	115,1	1671,7	1995,0	1572,5

*Orijinal verilerde Konut ve Kira gideri %26 şeklinde belirtilmektedir. Fakat fatura ödemelerine ayrıca yer verilmediğinden dolayı, çalışmada kira gideri %20, fatura gideri %6 olarak varsayılmaktadır.

**Orijinal verilerde olan alkol ve otel masrafının olmadığı varsayılmaktadır.

*** Dönemler itibariyle belirtilen gelirler, ilgili dönemden bir önceki döneme aittir.

Dönemlerin birinci yılından itibaren çalışmada belirtilen oranlarda artış uygulanmaktadır.

Analizden önce bir hususa değinmekte yarar bulunmaktadır. Özellikle harcama kalemleri üzerindeki vergiler hesaplanırken, bütün vergi ve ek bedelleri dahil etmek çok mümkün görünmemektedir. Çünkü bu ek bedel ve vergilerin sayısının çok olmasının yanı sıra bazıları da buldukları belediyelere göre değişmektedir. Örneğin bir elektrik faturasında kayıp-kaçak bedeli, iletim, dağıtım sayaç okuma ve perakende satış bedelleri gibi ek bedellerin yanı sıra enerji fonu, TRT payı, elektrik (belediye) tüketim vergisi ve KDV gibi vergiler bulunmaktadır. Dolayısıyla sadece bunların hesaplanması için daha detaylı bir çalışmanın yapılması gerekmektedir. Çalışmada harcama vergileri hesaplanırken genel olarak bilinen KDV, ÖTV, ÖİV ve Eğlence Vergisi incelenecektir. Belirtilen dolaylı vergilere ilişkin oranlar ise Tablo 11’de gösterilmektedir.

¹³ www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=21580 (Erişim Tarihi: 05.01.2017).

Tablo 11. Harcamalar Üzerindeki Dolaylı Vergiler ve Oranları

Harcamalar	Vergiler ve Oranları
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	KDV (%8)
Sigara ve Tütün	ÖTV (%65.25) - KDV (%18)
Giyim ve Ayakkabı	KDV (%8)
Kira	-----
Fatura	KDV (%18)
Ev Eşyası	KDV (%8)
Sağlık	KDV (%8)
Ulaştırma	KDV (%18)
Haberleşme	ÖİV (25) - KDV (%18)
Kültür, Eğlence	Eğlence Vergisi (%10) - KDV (%8)
Eğitim Hizmetleri	KDV (%8)
Lokanta, pastane	KDV (%8)
Çeşitli Mal ve Hizmetler	KDV (%8)

*Oranlar çeşitli ürün gruplarında değişiklik gösterse de, çalışmada genel harcama kalemlerinin gösterilmesinden dolayı, yukarıdaki genel kabul gören oranlar uygulanmaktadır.

Yukarıdaki oranlar eşliğinde çekirdek ailenin ömür boyu yaptığı harcamaların ham fiyatların TL karşılığı ve toplam harcamalar içindeki oranlar Tablo 12’de gösterilmektedir. Tabloda yer alan verilere göre, en yüksek harcamanın yaklaşık %20’lik oranı ile kiraya yapıldığı, en düşük harcamanın ise %0.27’lik oranı ile eğitime yapıldığı görülmektedir. Ailenin diğer önemli harcamaları ise gıda ve alkolsüz içecekler ile ulaştırma kalemleridir.

Tablo 12. Hanehalkının Ömür Boyu Harcamaları ve Toplam Gelire Oranları

Harcamalar (Vergiler Hariç)	Miktar (TL)	Harcama/Toplam Gelir (%)
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	2.563.704	18,9
Sigara ve Tütün	106.857,8	0,8
Giyim ve Ayakkabı	659.937	4,9
Fatura	697.004,3	5,1
Kira	2.741.411,6	20,2
Ev Eşyası	774.216,8	5,7
Sağlık	593.957,3	4,4
Ulaştırma	1.974.801,2	14,5
Haberleşme	343.837,9	2,5
Kültür, eğlence	334.545,8	2,5
Eğitim Hizmetleri	36.438,3	0,27
Lokanta, pastane	812.241,9	6,0
Çeşitli Mal ve Hizmetler	649.932	4,8

*Ayrıntılı Tablo, EK 1’de yer almaktadır.

Tablo 13 ise, ömür boyu elde edilen gelirin içindeki kesintilerin ve vergilerin paylarını özet şeklinde sunmaktadır. Tabloya göre, çekirdek ailenin gelirinin en önemli kesintisi %12.9 ile SGK primidir. İşsizlik sigortasına ayrılan toplam pay %1.5, gelir vergisinde %2.6, dolaylı vergilerde (KDV, ÖTV, ÖİV, Eğlence Vergisi, Damga Vergisi) %10 şeklindedir. Ailenin ömür boyu ödediği toplam vergilerin yaklaşık %80'i dolaylı vergiler iken, yaklaşık %20'si dolaysız vergilerdir.

Tablo 13. Kesinti, Vergi ve Çeşitli Rasyoların Ömür Boyu Elde Edilen Gelire Oranları

Değişkenler	Miktarı (TL)	Oran (%)
Toplam KDV	1.111.207,8	8,2
ÖTV	69.724,6	0,5
ÖİV	85.959,4	0,6
Eğlence Vergisi	33.454,5	0,2
Damga Vergisi	52.085	0,4
Gelir Vergisi	348.803,1	2,6
Dolaysız Vergiler	348.803,1	2,6
Dolaylı Vergiler	1.352.431,5	10,0
Toplam Vergi Yüğü		12,6
Kişisel Vergi Yüğü		6,3
Toplam Vergi Yüğü (SGK Dahil)		25,5
Toplam Vergiler İçinde Dolaysız Vergilerin Oranı		20,6
Toplam Vergiler İçinde Dolaylı Vergilerin Oranı		79,4
SGK Prim İşçi Payı	690.834	5,1
SGK Prim İşveren Payı	1.063.771	7,8
İşsizlik Sigortası Fonu (İşçi)	68.649	0,5
İşsizlik Sigortası Fonu (İşveren)	137.261	1,0
Asgari Ücretten Elde Edilen Gelir	5.438.057,6	40,0
Emekli Maaşından Elde Edilen Gelir	8.151.174,9	60,0
Kadının Elde Ettiği Gelir	8.628.935,6	63,5
Erkeğin Elde Ettiği Gelir	4.956.087,0	36,5

4. Sonuç

Asgari ücret, ülke gündemini en çok meşgul eden konuların başında gelmektedir. 2015 yılında 1000 TL olan asgari ücretin 2017 yılı itibariyle 1404 TL'ye yükseltilmesine rağmen, hala açlık sınırının altında olması nedeniyle eleştirilmektedir.¹⁴ Hükümet ise asgari ücretteki

¹⁴ Memur-Sen tarafından yapılan araştırmaya göre, 2017 yılı Ocak ayı itibariyle Türkiye'de 4 kişilik bir ailenin açlık sınırı 1.677,03 TL'dir. <http://www.memursen.org.tr/memur-sen-aclik-ve-yoksulluk-sinirini-acikladi-19> (Erişim Tarihi: 25.07.2017).

yüksek artışın işverene ve ekonomiye yük getireceğini ileri sürerek, optimal yolu bulmaya çalışmaktadır.

Çalışmada, tartışılan asgari ücrete ilişkin çekirdek ailenin gelirleri ve harcamaları hesaplanmaktadır. Belirli istatistiklere dayanarak elde edilen bulgulara göre, ailenin toplam geliri yaklaşık 13 buçuk milyon TL'dir. Bu gelirler içindeki toplam vergi yükü %12.6'dır. SGK ödemeleri dahil edildiğinde bu oran %25.5'e yükselmektedir. SGK ödemeleri hariç vergi yükünün %10'u dolaylı vergiler, %2.6'sı dolaysız vergilerden oluşmaktadır. Bu da ödenen toplam verginin yaklaşık %80'inin dolaylı vergi olduğunu göstermektedir. Kalkınma Bakanlığı'nın 2015 yılı verilerine göre, toplam vergi gelirleri içinde dolaylı vergilerin oranı %66.55 iken, dolaysız vergilerin oranı %33.45 seviyesindedir.¹⁵ Çalışmaya göre, dolaylı vergi oranı daha yüksek seviyededir.

OECD'nin verilerine¹⁶ göre 2014 yılı itibariyle kişisel vergi yükü OECD ortalaması %8.8 iken, Türkiye'de (2015) %4.4'dir. Ailede çalışan iki birey olduğu düşünüldüğünde, çalışmaya göre kişisel vergi yükü %6.3'tür. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki, çalışmada temel harcama vergileri hesaplanmıştır. Bütün irili ufaklı kesinti ve vergileri hesaplamak daha geniş çaplı bir projede, belirli bir zaman aralığında mümkün olabilir.

Harcamalar incelendiğinde, ailenin elde ettiği gelirin büyük bölümünün gıda, kira ve ulaşımaya ayrıldığı görülmektedir. Sigara ve tütün ise vergi yükü en yüksek olan harcama kalemidir.

¹⁵ <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/TemelEkonomikGostergeler.aspx> (Erişim Tarihi: 14.01.2017).

¹⁶ <https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm#indicator-chart> (Erişim Tarihi: 02.01.2017).

Kaynakça

- Davies, J., S-t Hilaire, F. ve Whalley, J. (1984) “Some Calculations of Lifetime Tax Incidence, The American Economic Review”, 74(4), September, <http://www.jstor.org/stable/1805129> (Erişim Tarihi: 19.12.2016).
- Don, F. ve Rogers, D. L. (1993) “Who Bears the Lifetime Tax Burden?”, The Brookings Institution Washington D. C., http://works.bepress.com/don_fullerton/38/ (Erişim Tarihi: 25.12.2016).
- Tanzi, V. ve Schuknecht, L. (2000) “Public Spending in the 20th Century: a Global Perspective”, Cambridge University Press.
- OECD (2017) <https://data.oecd.org> (Erişim Tarihi: 02.01.2017).
- BUMKO (2017) <http://www.bumko.gov.tr> (Erişim Tarihi: 15.01.2017).
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2017) <http://www.csgeb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 15.01.2017).
- Gelir İdaresi Başkanlığı (2017) <http://www.gib.gov.tr> (Erişim Tarihi: 14.01.2017).
- Kalkınma Bakanlığı (2017) <http://www.kalkinma.gov.tr> (Erişim Tarihi: 14.01.2017).
- Memursen (2017) <http://www.memursen.org.tr> (Erişim Tarihi: 25.07.2017).
- Resmi Gazete (2017) <http://www.resmigazete.gov.tr> (Erişim Tarihi: 10.01.2017).
- Türkiye Emekliler Derneği (2017) <http://www.tued.org.tr> (Erişim Tarihi: 15.01.2017).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017) <http://www.tuik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 05.01.2017).

EK 1. Çekirdek Ailenin Yaptığı Harcamalar ve Ödedikleri Dolaylı Vergiler (TL)

Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	Gıda ve Alkolsüz İçecekler*	KDV	Sigara ve Tütün	ÖTV	KDV	Giyim ve Ayakkabı	KDV	Faturalar	KDV	Kira	Ev Eşyası	KDV	Sağlık	KDV
27	24	557,2	44,6	64,1	41,9	19,1	143,4	11,5	151,5	27,3	595,8	168,3	13,5	55,2	4,4
28	25	591,1	47,3	68,1	44,4	20,2	152,2	12,2	160,7	28,9	632,1	178,5	14,3	58,6	4,7
29	26	627,1	50,2	72,2	47,1	21,5	161,4	12,9	170,5	30,7	670,6	189,4	15,2	62,1	5,0
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
73	70	8444,5	675,6	...	...	...	2173,8	173,9	2295,7	413,2	9029,6	2550,0	204,0	2591,8	207,3
74	71	8958,7	716,7	...	...	...	2306,1	184,5	2435,5	438,4	9579,5	2705,3	216,4	2749,7	220,0
75	72	9504,3	760,3	...	...	...	2446,6	195,7	2583,8	465,1	10162,9	2870,0	229,6	2917,1	233,4
	73	4952,7	396,2	...	...	...	1274,9	102,0	1346,4	242,4	5296,0	1495,7	119,7	1520,1	121,6
	74	5254,4	420,3	...	...	...	1352,6	108,2	1428,4	257,1	5618,5	1586,8	126,9	1612,7	129,0
	75	5574,3	445,9	...	...	...	1435,0	114,8	1515,4	272,8	5960,7	1683,4	134,7	1710,9	136,9
	76	5913,8	473,1	...	...	...	1522,4	121,8	1607,7	289,4	6323,7	1785,9	142,9	1815,1	145,2
	77	6274,0	501,9	...	...	...	1615,1	129,2	1705,6	307,0	6708,8	1894,7	151,6	1925,7	154,1
	78	6656,1	532,5	...	...	...	1713,4	137,1	1809,5	325,7	7117,4	2010,1	160,8	2042,9	163,4
	79	7061,4	564,9	...	...	...	1817,8	145,4	1919,7	345,5	7550,8	2132,5	170,6	2167,3	173,4

AYDIN İKTİSAT FAKÜLTESİ DERGİSİ CİLT.2 SAYI.2

	80	7491,5	599,3	...	...	...	1928,5	154,3	2036,6	366,6	8010,7	2262,3	181,0	2299,3	183,9
	81	7947,7	635,8	...	...	...	2045,9	163,7	2160,6	388,9	8498,5	2400,1	192,0	2439,4	195,1
	Toplam	2.563.704	205.096	106.857	69.724	31.784	659.937	52.795	697.004	125.460	2.741.411	774.216	61.937	593.957	47.516
Yaş (Erkek)	Yaş (Kadın)	Ulaştırma	KDV	Haberleşme	ÖİV	KDV	Kültür- Eğlence	Eğlence Vergisi	KDV	Eğitim	KDV	Lokanta, Pastane	KDV	Çeşitli Mal ve Hizmetler	KDV
27	24	429,2	77,3	74,7	18,7	16,8	72,7	7,3	6,4			176,5	14,1	173,8	13,9
28	25	455,4	82,0	79,3	19,8	17,8	77,1	7,7	6,8			187,3	15,0	184,4	14,7
29	26	483,1	87,0	84,1	21,0	18,9	81,8	8,2	7,2			198,7	15,9	195,6	15,6
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
73	70	6504,4	1170,8	1132,5	283,1	254,8	1102,1	110,2	97,0			2675,4	214,0	2633,7	210,7
74	71	6900,5	1242,1	1201,5	300,4	270,3	1169,2	116,9	102,9			2838,3	227,1	2794,1	223,5
75	72	7320,7	1317,7	1274,6	318,7	286,8	1240,4	124,0	109,2			3011,2	240,9	2964,2	237,1
	73	3814,9	686,7	664,2	166,1	149,5	646,4	64,6	56,9			1569,1	125,5	1544,7	123,6
	74	4047,3	728,5	704,7	176,2	158,6	685,7	68,6	60,3			1664,7	133,2	1638,8	131,1
	75	4293,7	772,9	747,6	186,9	168,2	727,5	72,7	64,0			1766,1	141,3	1738,6	139,1
	76	4555,2	819,9	793,1	198,3	178,5	771,8	77,2	67,9			1873,6	149,9	1844,4	147,6
	77	4832,6	869,9	841,4	210,4	189,3	818,8	81,9	72,1			1987,8	159,0	1956,8	156,5
	78	5126,9	922,8	892,7	223,2	200,9	868,7	86,9	76,4			2108,8	168,7	2075,9	166,1
	79	5439,2	979,1	947,0	236,8	213,1	921,6	92,2	81,1			2237,2	179,0	2202,4	176,2
	80	5770,4	1038,7	1004,7	251,2	226,1	977,7	97,8	86,0			2373,5	189,9	2336,5	186,9
	81	6121,8	1101,9	1065,9	266,5	239,8	1037,2	103,7	91,3			2518,0	201,4	2478,8	198,3
	Toplam	1974801	355464	343837	85959	77363	334545	33454	29440	36438	2915	812241	64979	649932	56454

*Eğitim harcamaları sadece çocukların 6 yaşından 18 yaşının sonuna kadar geçen süre için hesaplanmaktadır. Bu yılların haricinde bu kapsamdaki pay, çeşitli mal ve hizmetler kapsamında değerlendirilmektedir.

*Hesaplamalardaki küsurat sorunu, çeşitli mal ve hizmetler kapsamındaki harcamalar ile giderilmiştir.